

MINÚCIES JORDI LLOVET

La gramàtica als trens de Rodalies

Si sou usuaris dels trens de Rodalies de la Renfe potser deveu haver experimentat una incomoditat d'ordre gramatical, a més de les de tota mena habituals. S'experimenta a totes les estacions on els vagons queden una mica separats de l'andana. Un, que sempre porta un llaç a la butxaca quan viatja en tren, ha apuntat els missatges que se senten en les ocasions que he dit. Es tracta d'un mateix missatge en tres llengües: català, castellà i anglès, en aquest ordre.

En català diuen: "Si us plau, vigileu amb la distància entre el cotxe i l'andana". Molt correcte, amable i tot, i amb el verb en segona persona del plural, que és com cal adreçar-se a la ciutadania. En castellà, la cosa arriba gairebé a la facècia i la riallada. Diuen, sense "favor" que hi valgui: "*Al subir y bajar del tren, tenga cuidado para no introducir el pie entre el andén y el tren*". Hi ha un reble al final de la frase (*andén-tren*), però això es pot excusar. El que resulta inexcusable són altres coses, vàries. El missatge s'adreça a algú que ha de baixar del tren, perquè els que hi volen pujar a l'estació *propèra* –també diuen això, en català, quan *pròxima* és més que *fabrià*– no senten aquest missatge, ni es transmet a les andanes. Llavors, ¿per què diu "*al subir y bajar del tren*"? Fixeu-vos en la conjunció copulativa, no disjuntiva: ¿és possible pujar i baixar d'un tren al mateix temps? És impossible: o hi pugues o en baixes. Però hi ha més coses: "*tenga cuidado para no introducir el pie...*" El verb *introduir* és intencional, és a dir, demana la voluntat del subjecte: "Introdueixo (fico) el mocador acabat de planxar a la capsa de cretona", per exemple. ¿És que algú tindrà la intenció de ficar un peu en aquell buit que hi ha entre el cotxe i l'andana? ¿I per què diu "*el pie*", si en tenim dos habitualment? Déu sap com s'hauria de resoldre, però és evident que allò que se sent és per petar-se de riure. Potser n'hi hauria prou amb dir: "*Cuidado con la distancia entre el tren y el andén*". O bé: "*Ojo! No sea torpe y vaya a meterse un pie entre el tren y el andén*". A més, *tener cuidado* no regeix la preposició *para*, sinó *de*. Suspens absolut en gramàtica.

En anglès, llengua sempre tan exacta i sumària, diuen: "*Be careful when you get out or in the train, and mind the gap*". *Gap*: magnífica paraula, que no tenim ni en català ni en castellà. Però també fallen quan avisen simultàniament els que baixaran del tren i els no presents que potser hi pujaran, que no ho senten. A un li venen ganas d'anar a peu a tot arreu, i no ficar-ne cap a la galleda. ♦♦

HE LLEGIT NO SÉ ON

EVA PIQUER

El dilema entre fer públic el calvari personal o fer més gran el silenci

Una cosa és inventar-se històries de por i una altra de ben diferent és convertir-se en la protagonista d'un conte de terror. "Vaig dubtar durant molt temps si valia la pena escriure aquest llibre. És massa personal. Massa real. No és literatura".

Després d'haver hagut de passar a contracor per un avortament tardà, Anna Starobinets (Moscou, 1978) es debatia entre explicar el calvari que havia viscut o contribuir al silenci sobre el tema. Els draps bruts es renten de portes endins, dels embarassos sense final feliç –de les vivències femenines doloroses sense final feliç– no se'n parla i això va així.

"Però l'únic que sé fer és escriure. No tinc cap altra habilitat per canviar el món. Aquest llibre no tracta només de la meva pèrdua personal. Parla de com és d'inhumà al meu país el sistema al qual es veu abocada una dona que ha d'interrompre l'embaràs per raons mèdiques. Parla de la humanitat i de la falta d'humanitat en general".

I ho va escriure, és clar. S'ho va prendre com un deure social: la interrupció tardana de l'embaràs, i el trauma que pateixen les dones que hi passen, era un tabú que convenia trencar. El resultat es titula *Tienes que mirar* i l'ha publicat Impedimenta en castellà, en una edició preciosa que vaig comprar a la llibreria Finestres perquè era una de les recomanacions del *staff*, i tendeixo a deixar-me guiar almenys una vegada pels consells dels llibreters (si l'encerten, reincidei-

Has de mirar el fill mort

Quan et diuen que el nadó que esperes no sobreviurà, s'enceta un drama familiar i una lluita contra un sistema mèdic poc humà

ANNA STAROBINETS

ARA

xo). La traducció ha anat a càrrec de Viktoria Lefterova i Enrique Maldonado.

El títol del llibre té una interpretació literal: és el que li diuen a l'hospital de Berlín on Anna Starobinets es trasllada amb el seu marit, per poder avortar en condicions més humanes. Allà li asseguren que és una mala idea no mirar el fetus mort, tot i que a ella li fa por. "S'equivoca", li adverteix la llevadora just després del part, quan ella respon que no vol veure el nen. Li diu que les dones que es neguen a mirar els fills perden la pau per sempre. Que tornen a l'hospital al cap de mesos o anys, plorant perquè necessiten veure'ls, però aleshores ja és massa tard. Ella insisteix que no el vol veure, però al cap d'unes hores canvia d'opinió i l'endemà se'l mira, el té a la falda, li toca la cara freda. Quan li donen l'alta, li entreguen un sobre que conté una foto del nen (sense vida, sen-

se nom, amb una malformació renal): "Tenim estudis que demostren que les dones se senten molt millor quan tenen la possibilitat de mirar de tant en tant la foto del seu nadó".

Els problemes segueixen existint encara que fem veure que no

Tienes que mirar també té una interpretació simbòlica: no és una bona idea girar els ulls per no mirar els problemes, per fer veure que no existeixen. Hem de tenir el coratge de vèncer les pors i afrontar el que calgui, perquè no fer-ho avui ens passarà factura més endavant.

De nou a Rússia, ningú fa cap pregunta al matrimoni. Ni tan sols la seva filla. Els avis li han dit que no faci preguntes sobre el germanet, perquè així la mare se'n podrà oblidar com abans millor. És absurd: Anna Starobinets no pot pensar en res més, però el seu entorn s'entesta a distreure-la perquè se n'oblidi. "Tothom fingeix, i volen que jo també fingeixi. S'esforcen per evitar el tema de donar a llum nens morts. I si soc jo la que intenta dir-los alguna cosa, s'espanten, s'esvaloten, miren cap a una altra banda, han de fer una trucada urgent sobre un assumpte important".

Al cap de dos anys de l'embaràs avortat, Starobinets queda embarassada d'un nen sa, amb els ronyons de la mida que toca. I aquí la història semblaria que s'acaba bé, tot i que després arribaria un segon malson: la malaltia i mort del marit de l'escriptora, el també escriptor Aleksandr Garros. És el que té la vida, mentre dura: si es refà un cop i un altre és per poder col·lapsar de nou. ♦♦

AIXÒ NO CAL DIR-HO

Gorbatxov, ombres completes

JAVIER PÉREZ ANDÚJAR

Quan tot s'acaba, què passa amb la gent? Al festival Docs d'aquest any han presentat el documental *Gorbachev. Heaven*, del director Vitali Manski, un cineasta ucraïnès de 58 anys, és a dir, que va néixer i créixer a l'extinta Unió Soviètica. Usualment els països acostumen a sobreviure als seus habitants, però de vegades és al contrari. Igual que els zombis no busquen res determinat fent tombs d'un lloc a un altre a les pel·lícules, ja que saben que no hi ha tornada a res, va haver-hi un munt de ciutadans soviètics que es van quedar penjats sense saber què fer a la història.

El director Vitali Manski adora Gorbatxov i en el documental li manifesta la seva gratitud. És com si aquí algú de la seva generació (la meua, també) es quedés tancat amb els Chiripitiflàutics. Al mes d'abril

Manski va ser detingut per protestar contra l'enverinament de l'opositor Navalni (va fer onejar uns calçotets davant la seu dels serveis secrets russos). Al documental, Manski pregunta a Gorbatxov si considera el president Putin un dictador. Silenci.

Avui, Mikhaïl Gorbatxov, l'home que va desmantellar la Unió Soviètica, és una antiga balena varada. Un viudo de 90 anys vestit de dol (la seva dona, Raïssa Titarenko, va morir el 1999). Viu sense luxes en una casa de l'estat. S'ha tornat obès i triga una hora a anar del sofà al llit. Els braços els té plens de morats i de tiretes de les vies. Al seu país (al seu nou país?) el seu nom està proscribit i no poca gent l'odia, i a l'estranger ja no volen saber-ne res. Gorbatxov no para de

menjar dolços al llarg del documental i les preguntes polítiques del director les contesta amb gèlids somriures. Es reclama leninista, però se senya en asseure's;

canta cançons populars ucraïneses i recita de memòria Puixkin i Iessenin. Porta al front la ferida de les lletres. Sosté sincerament que ell no volia dissoldre l'URSS, però que per damunt de tot va estimar la llibertat. Quan explica que Putin l'ha deixat plantat sempre que tenien una cita, a un assistent a l'entrevista

li cauen les llàgrimes. Quan la nit de Cap d'Any del 2019 surt a la tele Putin amb l'himne nacional de Rússia (adaptació de l'himne de l'URSS), Gorbatxov mira de reüll i repeteix irònicament la part que diu "la nostra pàtria lliure". ♦♦